№ 88 Київ. Середа 18-го Апріля (1 Травня) 1912 р. Ціна окремого № 3 коп. № 88

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМИЧНА і ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК СЬОМИЙ.

Адреса редакції і контори:
у Київі Велика Підвальна вул. д. 6.
Телефон редакції 1458.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1912

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплат. на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб, в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 р., або по 1 карб. на протязі перших шости місяців.

Ціна „Ради" за кордон: на рік 11 р., (27 крон 94 гелери на австрійську валюту), на 1/2 року—5 р. 50 к, на 1/4 року—2 р. 75 к., на 1 м.—1 р. Коли закордн. читачі передплачують газету через почтамти, то платять за газету по ціні, встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожн. місяця.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 КОП.
(При зміні неодмінно прикладати стару адресу).

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статті більші, статті, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, зважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

Просять авторів додержуватись правопису „Ради".

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОПОВІСТОК:
ЗА РЯДОК ПЕТІТУ, АБО ЗА ЙОГО МІСЦЕ:
перед текстом . . . . . 20 коп.
після тексту . . . . . 10 коп.
„сторонні повідомлення . . . . . 50 коп.
За ПЕРШИЙ РАЗ платиться В ДВІЧІ.
Оповістки про пошукування праці—в Конторі редакції приймаються на льготних умовах.

ОПОВІСТКИ від окремих осіб фірм і закладів, що мешкають, або мають свої Головні контори чи Управи *закордном і скрізь в межах Російської Держави* за ВИКЛЮЧІННЯМ губерній: Київської, Харківської, Херсонської, Орловської, та Полтавської, опричь контори „Ради",—*приймаются виключно* в „ЦЕНТРАЛЬНОЙ КОНТОРѢ ОБЪЯВЛЕНІЙ ТОРГ. ДОМА Л. и Э. МЕТЦЛЬ и Ко. Москва, Мясницкая, домъ Сытова" та в ОТДѢЛАХ ТОГО Т.|Д.: „въ Петербургѣ,—Морская 11 Варшава,—Маршалковская 130; Вильно,—Большая 38; Лодзь—Петроковская 1 Парижѣ, -8, площ. Биржи".

Приймається передплата
на 1912 рік
на українську газету
„РАДА"
РІК ВИДАННЯ СЬОМИЙ.
Газета політична, економична і літературна.
виходить у Київі що-дня опріч понеділків і днів після великих свят.

„Рада" має широку програму, як звичайні великі політичні газети: дає огляди життя політичного, громадського, економичного на Вкраїні, в Росії і за-кордоном; друкує фельєтони, а також статті критичні і твори красного письменства.

ДО СПІВРОБІТНИЦТВА в „РАДІ" запрошено визначніші літературні і наукові сили.

„Рада" має ВЛАСНИХ кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Европи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, в Мюнхені, у Відні, в Празі, у Львові, в Чернівцях і в усіх визначніших містах України по цей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ" з приставкою і пересилкою в Росії:

на рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплату на рік можна виплачувати частками в такі строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб.; в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 марта 2 карб. і на 1 мая 2 карб., або по 1 карб. що місяця впродовж першого півріччя.

Пробні №№—безплатно.

Всім передплатникам, що виплатять ЩЕ ШІСТЬ РУБЛІВ буде вислано

„Словник української мови"

Зібраний редакцією журн. „Кіевская Старина", премірований Рос. Акад. Наук і виданий під редакцією і з доповненнями Б. ГРІНЧЕНКА, в 4-х великих томах. В книгарнях словник цей продається по 8 карб., без пересилки.

ЗМІНА АДРЕСИ—30 к., артистам і учням всіх шкіл—БЕЗПЛАТНО.

Адреса редакції і головної контори: у Київі, Велика-Підвальна вул. д. 6, біля Золотих Воріт. Телефон 1458.

Передплата на „Раду" на таких-же самих умовах, що і в конторі, приймається: у Київі: 1) в „Українській книгарні", Безаківська 8, 2) в Книгарні „Л.-Н. В.", В.-Володимирська 28, і 3) в Книгарні Череповського, Фундуклеївська і 4) в крамниці „Час", Театральна пл. 48; у Варшаві в Гр. Степури; в Одесі в крамниці Литвиненка і в україн. книгарні „Діло", Конна, 11; в Катеринославі—Книгарня Лозинської, Проспект в Мелітополі—Межевая, д, б. Ессена у д. Залізняка; в Полтаві—Книгарня Маркевича, бульвар Котляревського; в Петербурзі—Книгарня Вольф; в Харкові—Українська Книгарня, Рибна.

Редактор В. Яновський. Видавець Є. Чикаленко.

Перший ТЕАТР „МІНІАТЮР".
ІНСТИТУТСЬКА, 3. Телеф. 33-73.
Сьогодня, 18-го апріля
XXVIII-й цікл
1) „Рецензентъ" пародія на 1 д. Пазухина. 2) „Жизнь XX вѣка" ком. на 1 д. перек. 3) Свадьба Донъ-Жуана" жарт на 1 д. Ен-Ястрицової. геля, перек. 4) Матерна.
Сольні виступи (співи). В антрактах КІНЕМАТОГРАФ. Початок в 7 год. По сеансах: 1-й—7 г., 2-й—8 г. 15 хв., 3-й—9 г. 30 хв., 4-й—10 г. 45 хв. Вхід через кожних пів-години. Слідуючий XXIX-й цікл з четверга, 19-го апріля.
ТЕАТР-МІНІАТЮР.

Театр Городського Народнього Дому
Трупа українських артистів Миколи САДОВСЬКОГО.
Сьогодня, 18-го апріля, у 6 раз нова пьеса І. Франка. УКРАДЕНЕ ЩАСТЯ на 5 д.
У четв. 19-го, у 2 раз ком. Карпенка-Карого Житейское море на 4 д. У пятн. 20-го, ЖИДІВКА ВИХРЕСТКА. У суб. 21-го, бенефіс артиста і хормейстера В. Верховинця І. ДВІ СЕМ'Ї вист. буде 1 дія. II. ПІСНІ В ЛИЦЯХ вист. буде 1 дія і III. ГАЛЬКА вист. буде 3 дія. У неділю, 22-го, дві вистави: ранком від 10 до 50 к. вік. Вечер. ОЛЕСЯ. У понедік. 23-го, остання загально-доступна вистава від 10 к. до 1 р. 20 к. ПОМСТА ГУЦУЛА. Квитки продаються. Початок о 8 год вечер.
Відпов. режис. М. Садовський.

Спеціяльна кожно-венерич. лічебниця д. № 16. Михайлівська. Порада 50 к. Пр.: 10—2 дн. та 7—9 веч. Од 5—7 веч. завідуюч. лічебн. Д-р Гольдберг, приймає у себе № 16 В.-Васильківська

І-ша ЗУБНА лікарня. Прорізна 10. ПРИ ЛІКАРНІ ХИРУРГ.

В ЛУБНЯХ
передплачувати Раду і купувати окремими № можна у кіоскові Медведовського

Вийшла з друку і продається нова книга Проф. Мих. ГРУШЕВСЬКОГО.
Культурно-національний рух на Україні XVI-XVII в.в.
Приступно написана, багато ілюстрована книга (знимки старих книг, гравюр, місцевостей, діячів). Ціна 1 р. 35 к., в роскішній оправі 1 р. 85 к. Висилає наложеним платежом книгарня Літ.-Наук. Вістника (Київ, Велика Володимирська, 28). 237

Запитання поступовців.

Група думських поступовців, як повідомляють телеграми, вносить запитання з приводу ленських подій Поступовці зазначають у своїм запитанні, що відгуки ленських подій широкою хвилею розкотились по всій державі. Всюди виникають робітничі страйки, у столиці була навіть демонстрація. Уряд одповідає на ці прояви арештами й иншими карами, але це не відповідь, як не була відповіддю славнозвісна фраза міністра внутрішніх справ Макарова Наприкінці поступовці запитують, яких заходів думає вжити уряд, щоб дійсно заспокоїти громадянство й щоб унеможливити дальше повторення теперішніх ексцесів.

З слушністю цього запитання не можна не згодитись. Ленські події дійсно перевершили все те, що досі діялось у Росії. Як видно з тих звісток, що тепер надходять з місця катастрофи, робітники не дали ніякого поводу до таких рішучих заходів, які було вжито проти них. Сам уряд більше не підтримує версії про узброєний напад робітників на військо, отже нападу справді не було.

Треба-ж вияснити, хто був той злочинець, що призвів до катастрофи. Кажуть, що вся промислова адміністрація замішана в цій справі, кажуть, що робітники були на ленських промислах, як на каторзі. Все це необхідно як найшвидче вияснити й розслідити, треба заспокоїти громадське сумління, схвильоване з найглибших низин до таких неприступних „вершин", як „Новое Время" й „Гражданинъ".

Перед Думою уряд виступив з формальними й цілком невиразними „одписками". Це—річ цілком зрозуміла, бо Дума кращої долі не заслужила. Але уряд забув, що через голову Думи він промовляє до країни, а країну трудніше задовольнити формальною „одпискою", ніж Думу.

Поступовці запитують, яких заходів уряд думає вжити, щоб внести дійсне заспокоєння в громадянство. Уряд може зовсім не відповісти на це запитання або відповісти знов формальною „одпискою". Буде дуже сумно, коли справа скінчиться саме так, а не инакше. Ще перед скількома днями такою відповіддю уряд міг обмежитись, бо досі він мав перед собою саму тільки Думу.

Тепер сітуація змінилась. Тепер тої відповіді чекає вся країна. І в інтересах самого уряду вкласти в свою відповідь яко-мога більше щирости й бажання з найкращого боку ліквідувати цю сумну справу.

Доля холмської людности в світлі думських дебатів.

„Історичне завдання Росії обрусити все нерусске та православити все неправославне".

З промови варшавського епископа Миколи в Державній Раді.

Холмська справа, це—одна з найцікавіших сторінок з історії національних відносин в Росії взагалі, і польсько-українських відносин з окрема. Безперечно, справа про відокремлення Холмщини від Царства Польського являється доброю ілюстрацією величезної ваги національної проблеми в безмежній „імперії народів", а та гаряча і завзята боротьба, котра несподівано для ініціаторів розгорнулася коло холмського питання навіть в Державній Думі 3 іюня і по за нею, стає справді грізним caveant consules для кормчих державної політики, котрі в Росії, більше ніж де, за сучасних міжнародніх відносин, повинні дбати про спокійний розвиток громадянства, про дійсну міць та єдність держави. Але ще більшу вагу холмська справа має для нас українців. Корінна людність Холмщини—то частина нашого народу, відокремлення Хочмщини зачіпає наші національні інтереси, направляючи долю холмської людности на новий шлях. А тим часом справа робиться, як то кажуть, в чужій хаті сторонніми людьми, без хазяїна, українська справа розвязується без участи української людности, без справжніх заступників нашого народу, оборонців наших національних інтересів: історична хвиля коло справи визволення поставила верховодців політики панування, проводирів російського та польського шовінізму. В цьому національна трагедія холмської справи, але в цьому її і особливий інтерес для українського громадянства. То ж не диво, що думські дебати над хомським питанням мають надзвичайне національно-політичне значіння. Над їми варто спинитися українцям Росії з особливою увагою. Ми так мало знаємо про життя-долю холмських українців, нам так не вільно говорити щиру правду про дійсний стан річей в свому нещасливому краю! А думські дебати дають такий багатий матеріал для характеристики діевих персонажів голосної справи, для змалювання становища людности, для висновків про майбутню долю української людности під „новим режімом".

Отож прислухаймося до тих думських дебатів *).

I.

Безперечно, та боротьба, котра виявилася в державній думі на ґрунті холмської справи, може вважатися тільки блідим одсвітом національно-релігійної боротьби в хомському краю.

Хто ж вони, ті, що борються за панування на Холмщині, ось те перше і пекуче питання, на котре думські дебати дають нам красномовну одповідь.

Для всіх ясно, що головною діевою силою в цій боротьбі являються заступники російської державности та православної віри. Величезні матеріальні кошти та дужа державна власть стають їм до послуг в їхній „державній" діяльности.

Інтереси російського націоналізму, державности, народности та віри, представляє в Холмщині духовенство та чиновництво, розуміється походження російського.

Поставлені перед великими завданнями зберегти корінну людність в краю од полонізації та окатоличення та насадити православіє і русіфікацію, вони мають чималу матеріальну нагороду, всякі службові прівілеї, кращу плату, коротший строк служби до пенсії і т. д. Особливо з цього погляду дуже добре забезпечене православне духовенство.

Один із бесідників польського кола, посол Гарусевич, змалював нам становище православного духовенства в вельми виразних фарбах. Земельний наділ православного духовенства на Холмщині часто-густо сягає 150 дес. землі, тим часом, коли католицький священик має не більш 3 дес. На одного православного священика казна видає 1.238 карб., на католицького тільки 38 карб. Але ще цікавіше порівняти матеріальне становище православія на Холмщині та в инших частинах України. Полтавщина при 1864 парафіях має од синоду на 1912 р. 346 тис. карб. на удержання причта, Чернігівщина з 1.015 парафіями дістає 349 тис. карб., а холмська епархія, маючи тільки 280 парафій, дістає 456 тис. карб. Загалом холмська епархія має од казни на діла православні до 1 мил. карб., або 1/40 смети святішого синоду, коли православне населення холмської епархії складає ледве 1/2000 всього православного населення імперії.

Таке, добре забезпечене казною, матеріяльне становище російського православного духовенства. Натурально, що, даючи такі прівілеї пастирям Холмщини, уряд наш мав змогу особливо старано вибірати відповідних людей для серйозної релігійно-просвітної праці в краю, де релігійні відносини так складні, як ніде в державі: унія, католицтво і православіє вже давно вели тут невпинну боротьбу за панування над серцем і розумом християнського населення. Високого інтелектуального та морального рівня, великого такту та обережности вимагало життя холмської людности, заплутанність релігійних та національних взаємин.

Що ж робило і робить православне духовенство в Холмщині?

На це питання той же посол дає таку одповідь:

„Коли російське духовенство у внутрішніх губерніях тільки недавно вступило в ряди політичної реакції, в Холмщині було так завше: там кожний російський священик боєць. Війна істнує невпинна, жорстока; друкованням в Холмщині шпаргалок росповсюджується ненависть та жорстокість... Там пастирі кличуть не до згоди, а до боротьби. Церква не перестає бути військовим лагерем. Через цю боротьбу де-кілька десятків років назад православне духовенство та йдуча з їм в парі адміністрація підтримує в цьому краю страшні переслідування. Керуючись якимись пекельними намірами, рішили вирвати в цього народу його святу віру, котра прищеплена віками, і котру він цінує вище од усього в світі. Зруйновано його вівтарі. Весь цей край уявляв тоді сумне видовище, наче після військового набігу. Потоптано ниви, по котрим наче пройшли стада розлютованих диких звірів".

Очевидно д. Гарусевич в цих словах своїх мав на оці ту історичну добу, коли, починаючи з указу 11 мая 1875 року православне духовенство Холмщини примушене було особливо енергійно дбати про винищення унії та прищеплення натомісць православія. Про характер діяльности духовенства в цьому напрямі ми маємо також посвідчення холмщаків українців, в недавно друкованих в „Ділі" статтях Євг. Перфецького „З життя Холмщини". Якби там не було, унія була знищена, силоміць*) русини-холмщаки повернені в православних, уніятські церкви передані православним парафіям. Та боротьба по інерції пішла далі і об'єктом заходів православного духовенства, по словам Гарусевича, стала католицька людність: „в самому тільки Підляшю 23 католицьких костьоли, не греко-уніатських, а католицьких, були під всякими вигаданими приводами захоплені православним духовенством"; „закрито католицькі манастирі,—істнуючі православні манастирі, як от Ліснинський та Радомський, про котрі ми будемо говорити, адже це все одібрані у католиків манастирі та передані православному духовенству". Наслідком цього всього сталося те, що „православні мають утрое більше церков та в два з половиною рази більше пастирів, ніж католицька людність. Загалом є 78 громад, в котрих зовсім немає костьолів, не зважаючи на те, що католицького населення, навіть по тенденційно складеній урядовій статистиці, значно більше, ніж православного".

Так ставилося після промов послів польського кола православне духовенство до української, колись уніатської, людности та до польської, католицької.

Придивімося тепер до діяльности виконавчої власти на Холмщині, прислухаймося до характеристики чиновництва цього краю.

По словам Гарусевича,

„всі посади, по призначеню уряду, од вищих до низчих, до найнизчих і по всіх відомствах заняті виключно православними християнами, при чому підбор цих чинів для Холмщини та Підляшя переводиться з особливою, спеціфічною старанністю. Це перш за все повинні бути шовіністичні, націоналистично настроєні політичні діячі, для котрих справедливе пристосування закону та законність—порожній згук. Потім не слід забувати, що відданність цих особ виглядам уряду та сучасних панів становища добре оплачується льготами та прівілеями по службі, котрі дано чиновникам російського походження в Царстві Польському".

Вся діяльність цього чиновництва, на думку всіх послів кола польського, будучи направлена на нищення польських впливів, перейнята жахом перед полонізацією та русіфікаторськими намірами; цілком знищала в Холмському краю розвинене гмінне самоврядування, з котрого користувалася як українська, так і польська людність.

„Але, казав д. Гарусевич, і на громадській службі тяжить та важка рука уряду. Устав гмінного самоврядування завше і в корні ламається, особливо з 1875 р. Багато вже багато років ні гмінний виборний судця, ні війтні гмінний писар, ні навіть сотські по селах не допускаються до виконання обовязків на всі ці виборні, по закону, посади, як що він католик. Дійшло до того, що в цих місцях майже не має зовсім виборних, гмінних суддів—всі по призначенню уряду. Окремі ж винятки, що трапляються надзвичайно рідко, бувають тільки через те, що немає иноді кандідатів із росіян".

Таким чином, як бачимо, з 1875 року в життю холмської людности настав різкий перелом і в релігійному і в адміністративно-урядовому відношенню. Починається цілий ряд релігійних та національних обмежень, „запроваджується маса виключних законів, необмежених уповноважень адміністративної власти та сваволі на теріторії, з-за котрої йде змагання". „Остаточно вигнано польську мову, навіть закон Божий з шкіл",

*) В дальшому викладі ми скрізь користуємося стенограмами думських дебатів, або викладаючи зміст промов, або ж цітуючи їх. Стенограми, котрими ми користувалися, це—додатки до газети „Россія". Ми обмежилися тільки простим переказом, бо, як побачить читач, справа стає і при цьому ясною і не вимагає ніяких коментарів.

*) Про це є також в „Русской Старинѣ".

„усунено всіх чиновників поляків з усієї цієї теріторії“. „Закрито численні костьоли на Підляшу та Холмщині, захоплено та передано їх православному духовенству“ „Ламано раз-у-раз устав про гмінне самоврядування“. Між иншим цей же посол Гарусевич, словами котрого ми характеризували стан річей в Холмщині після 1875 р., довів до відомости думи, що в цю ж добу було забрано 2 мил. карб. від польського „Земського кредитового товариства“ та передано селянському банкові, але разом з тим інструкцією варшавського генерал губернатора року 1889 наказано банкові видавати селянам позики тільки тоді, коли вони матимуть посвідчення про своє непольське походження від комисарів по селянським справам.

Змалювавши так становище всієї людности холмського краю, посол Гарусевич обертається до думи державної з такими словами:

„Які ж були наслідки знущання над душею народу, мордувань і навіть душогубств? Зубожіння краю, ненависть до православія, до всього того, що є руське, нарешті скілька сотень тисячів мучеників за віру. Все це привело до того, що навіть особи руського походження тікали од церкви та православія, як од лиха, а давні католицькі костьоли, що стоять на рідній землі, зрошені його кровію та слізьми, все міцніше та міцніше вкоріняються в його душу“.

Сумні були наслідки цієї діяльности. Падав моральний авторітет православної церкви та російської ідеї. Замісць того, щоб опертися на живі сили корінного населення, на його національну церкву і культуру, щоб покликати його самодіяльність до опіру полонізації та окатоличенню, замісць цього переслідуваннями унії, нехтуванням всього українського та примусовою руфікацією штовхнули його в обійми католицької церкви, а через це і полонізації, бо, як слушно зауважив посол Наконечний, релігія „ніде так, як в Польщі, тим більше в Холмщині, не споріднилася з національністю“.

І треба було тільки апрільського маніфесту про віротерпимість, щоб життя підвело підсумок діяльности заступників православної віри, російської народности та державности.

Звиш сотні тисячів людности в Холмщині перейшло у католицьку віру!

Так змальовано було головних діячів справи про відокремлення Холмщини та життя холмської людности в промовах польських послів.

З високій мірі характерним є, що оборонці законопроекту майже ні в чому не заперечили цьому виразному малюнкові. М. С.

(Кінець буде).

ДЕРЖАВНА ДУМА.

Засідання 16 апріля.

Головою—*Волконський.*

Обмірковується далі обрахунок міністерства народньої освіти.

Ковалевський підтримує прийняті бюджетною комісією поправки про збільшення кредіту на содержування початкових шкіл і на инші потреби початкової освіти на милійон карб., і кредіту на поповнення шкільно-будівельного фонду Петра Великого і допомоги на шкільно-будівельні потреби початкових шкіл—на 2 милійони карб. Після додатку зазначеної суми, асігнування на ці потреби складає вже не 8 мил., як раніш думав уряд, а 10, то б то таку суму, як і в 1911 році.

Білоусов визнає, що справа народньої освіти в Сібірі стоїть дуже погано. Причина—одсутність в Сібірі земства, дякуючи чому гроші там витрачаються на такі цілі, які з народньою освітою не мають нічого спільного.

Клюжев і *Володимеров* визнають, що Дума за своє п'ятилітнє істнування внесла в справу народньої освіти дуже багато реформ.

Клюжев радить прийняти формулу, яка визнає необхідним збільшувати що-року число вищих початкових шкіл, збудувати для них спеціальні будинки, виробити нормальні плани і обрахунки для цих шкіл, а також для учительських семинарій і вжити заходів для поліпшення середніх шкіл.

Мілюков зупиняється на долі комітетів батьків. Відомо, що комітети батьків з'явились на світ „явочним“ порядком і були легалізовані циркуляром міністра нар. освіти гр. Толстого в 1905 році. В діяльности комітетів був один дефект, яким і скористувався Кассо.

Дефект цей той, що в комітетах бувало мало членів. Причинами такого абсентеізму були: почасти незвичка батьків бути вкупі з педагогами, почасти, страх, бо батьки і педагоги зустрічались завше не приятелями, а ворогами або супротивниками. Часто думка, яку батько висловлював в комітеті, мала після себе такі сумні наслідки, як единиці його синові або дочці. Уряд вже з 1907 року почав вживати всяких утисків проти комітетів. В 1907 році Шварц видав циркуляр, яким директори перероблювались в шпигів і доносчиків, а зібрання батьків, як способ уловлення тих особ, що загорожують громадському порядкові. Тепер трудно вже здивувати Думу утисками проти комітетів „за шкодливий напрямок“. Тепер поліцейський догляд, яким керує міністерство народньої освіти спустився нижче. Виловлюють шкодливі думки і злочинні наміри в шкільних журналах і дневниках і за такі дневники засилають на поселення.

Не зважаючи на такі заходи, комітети батьків пережили законника Шварца і дожили до Кассо, який зайшов до них з другого боку, встановивши циркуляром вимоги кваліфікованої більшости і останній строк батьківських зібрань. Міністр не помилився. Комітети майже зовсім зникли. Одночасно з припиненням комітетів почалась і пошесть самогубств між шкільною молодю в середніх школах.

„Я міг би,—каже далі Мілюков,—такими міркуваннями довести, що там, де молодь має нервовий настрій, єдиний способ обрятувати її від сумних наслідків—це встановити прямий і постійний зв'язок між сем'єю, школою і дітьми, встановити здорову атмосферу. Але такі загальні міркування для де-яких з вас (я дивлюсь на Замисловського) не обов'язкові“.

Промовця нежданно перебиває з місця *Пурішкевич*, який кричить: „Мілюков! Ваша фракція вас зневажає!“ Голова Волконський: „Член Думи Пурішкевич, будь ласка, не галасуйте так“.

Мілюков (до голови): Визвольте мене від цього ідіота.

Голова закликає Мілюкова за цей вислов до порядку.

Пурішкевич з місця кричить: Мілюков! Ваша фракція вас зневажає, як падлюку.

Волконський заявляє: член Думи Пурішкевич, попереджую вас, що коли ви будете галасувати, я поражу виключити вас.

В новочеркаській реальній школі,—каже далі Мілюков виключили учня Тітова, за якого клопотавсь комітет батьків. В докладі голови батьківського комітету читаємо: ранком 9 декабря до голови прийшов Тітов. Він був страшенно зхвильований, плакав і всією своєю постаттю калікі—Тітов горбатий, — робив тяжке враження. З його слів можна було зрозуміти, тільки те, що директор реальної школи цього дня оповістив Тітова про увільнення його з школи.

Коли голова запитав його, через що він не попрохав у інспектора вибачення, Тітов заплакав, з словами: Мені ніхто про це не казав,—і вибіг з кватирі голови. Години через дві до голови прийшов козацький офіцер і заявив, що він тільки що отняв у Тітова пляшечку з отругою... В таких випадках,—каже Мілюков,—кого, власне, треба обвинувачувати за душогубства наших дітей?“ Голоси з правого боку: „Вас, провокаторів“.

Мілюков, вказуючи на ложу міністрів, заявляє: Душогуби сидять тут, перед вами!..

В залі счиняється страшенний галас. З правого боку кричать: Геть! З лівого—оплески. *Пурішкевич* кричить по адресу Мілюкова таку фразу, яку голова викреслює з стенограми.

Голова вносить пораду виключити Мілюкова на 5 засідань.

Пурішкевич з місця: „Геть!“

Голова радить виключити й Пурішкевича на одно засідання.

Мілюков на пораду голови зробити пояснення, спокійно заявляє: „Від мене вимагають пояснень. Кажу вдруге ту ж фразу“.

Голова радить виключити Мілюкова після цього на 10 засідань.

Галас з лівого боку.

Масленніков з місця: „Мілюков сказав правду. Він повинен був сказати її.“

Згадайте, скілько студентів зараз гниє на каторзі“.

Мілюкова виключають 98 голос. проти 53 на 10 засідань, Пурішкевича на 1 засідання.

Пурішкевич просить Думу не виключати його сьогодня, а завтра, бо йому гидко виходити в ті ж двері, в які вийде Мілюков.

Балотіровкою Пурішкевич виключається на одно засідання.

Оголошуються надіслані справи, між иншим, законодатня думка про зміну статті 10-ої „Положенія“ про вибори в Д. Думу і внесене прогресистами запитання урядові про те, яких заходів він думає вжити для заспокоєння громадської думки в звязку з подіями на ленських копальнях?

ПО РОСІЇ.

— **Таможенні вільготи для окраїн.** Маючи на увазі подешевити прожиття на північних і східних окраїнах і полегчити доступ туди російського краму, міністерство торгу виробило і внесло на розгляд ради міністрів проект про таможенні вільготи на крам, який привозять в де-які місцевости російських північних і далекосходних окраїн. Цей проект мають внести в Державну Думу.

— **З'їзд представників дрібної торгівлі та промисловости.** На з'їзді довго обговорювалось головне питання програми з'їзду—організація постійної ради з'їздів представників середньої та дрібної промисловости й торгівлі. Після довгих суперечок з'їзд постановив раду з'їздів заснувати, при чому третина членів повинна складатися із петербурзьких членів, а дві третини—із провінціяльних. Вибрано в раду на один рік 36 членів. Роспис вироблено на суму 8000 карбованців.

— **Проект скасування варшавського генерал-губернаторства.** Міністерство внутрішніх справ внесло на розгляд ради міністрів законодавче міркування 122-х членів Державної Думи про скасування посади варшавського генерал-губернатора. Міністерство внутрішніх справ визнало, що здійснити це законодавче міркування передчасно і через те його одкинуто. („Р. В.“).

— **Чутки про Сухомлинова.** Як уже повідомлялося, в де-яких колах Петербургу склалася певна думка, що генерал Сухомлинов неодмінно повинен незабаром покинути посаду військового міністра. В звязку з цим останніми днями пішла чутка, що генерала Сухомлинова призначать на Кавказ, а за військового міністра призначать генерала Малишевського, що тепер командує корпусом на Кавказі. („Г. М.“).

— **Дезертірство турецьких солдатів.** Севастопольський турецький консул одержав од свого уряду наказ вжити всіх залежних од нього заходів для того, щоб затримувати турецьких дезертірів, що живуть в Криму й на Кавказі. В тому-ж наказі повідомлено, що втеча турецьких салдатів в Росію за останній час дійшла до надзвичайних розмірів: тікають не десятками, а сотнями і навіть цілими тисячами. („У. Р.“).

— **Вагон-ресторан і третій клас.** Загальний конвенційний з'їзд, що засідає тепер під предсідательством М. П. Федорова, розглянув питання про право пасажирів 3-го класу одвідувати вагони-ресторани. З'їзд визнав, що в тих поїздах, в яких вагон-ресторани ставлять для скорочення стояння поїздів, на станціях, пасажирів 3-го класу треба безборонно допускати у вагони-ресторани, але в особливо визначені часи. В тих-же поїздах, переважно на окраїнних дорогах, в яких вагони-ресторани становлять тільки через те, що, на станціях нема гарних, задовольняючих европейським звичкам, буфетів, а стоянки на станціях довгі, пасажирів 3-го класу в вагон-ресторан зовсім не можна пускати. Хіба тільки за доплату в розмірі ріжниці тарифів 3-го та 2-го класу. (Р. В.).

— **З'їзд по страхуванню скотини.** Офіціяльно повідомляють, що міністр внутрішніх справ дозволив московському земству скликати в цьому році в Москві всеросійський з'їзд по страхуванню скотини. („У. Р.“).

— **День „білої квітки“.** „Курскій отдѣлъ всероссійской лиги для борьбы съ чахоткой“, який має 1000 членів, 20-го апріля в городі Курську і пригородніх слобідках—Козацькій, Стрелецькій і Ямській, упорядковує збори. Ідуть великі приготовлення. Сподіваються гарного збору. (Власн. кор.).

Враження.

„О, поезіи Т. Г. Шевченка“...

Так зветься прекрасний реферат К. Чуковського.

Безмежна, захоплююча, вдячна тема, тема, яка може натхнути, піднести, зачарувати й говорити так, як ніколи, нігде й ні про кого иншого.

Але в той самий час безмежна тема, якої не вбгаєш в рямці реферату, хоча-б і найдовшого.

То й не диво, що говорило четверо, один одного доповнювали, а оцінка глибока, повна й всебічна зосталася ще там, в займанщині бажаного.

Поезія Т. Шевченка, як той Дніпро Славута: скільки не вичерпуй його, завше стане про всякого; хто хоче, завше знайде нову красу в нім, нову втіху й радість, нове слово за-для виявлення тих думок і почуваннів, що запалило в душі огненне слово великого поета.

Чудово промовляв д. К. Чуковський, і авдіторія слухала його, як зачарована, не зважаючи на те, що небагато нового вніс він у свій реферат: здебільшого все оте було вже написано й видруковано ним-же таки, д. К. Чуковським.

Оригінальний метод у референта, і це не заховалося од слухачів, робило враження, і дарма шановний голова „собесѣдованія“ прохав слухачів звернути свою увагу на ту оригінальність.

„Мозаїчність“... Так він зазначив характерну рису методу д. К. Чуковського.

Але мозаїчність важить на щось творче: мозаїк підходить до праці з готовим матеріялом, щоб утворити певний образ.

Д-ій К. Чуковський, навпаки.

Він, як досвідчений анатом, підходить до готового образу й сміливими впевненими рухами розтинає його на частки, щоб, розібравши й обмірковавши усе (ніби-то) до дрібочки, скласти...

Сінтез?.. зробити висновок?..

Принаймні так треба було-б, але цього якось не виходить у анатома, бо він заплутується в тих дрібницях, на які розтяв величне, прекрасне ціле.

Ось Дніпро, широкий пишний, дивний...

Які квітчасті, зелені береги, меланхолійні гаї, ліси, широкі, спокійні луки, пісок, човники, черепашки, багато черепашок...

Спокійний, задумливий...

І як найзвичайний прояв божественної краси—стемна блакитне небо в нім, з місяцем, з зорями...

„Не зашелохнеть, не прегремитъ“...

Але раптом... гори-хвилі, рев, стогін, бунт—страшні, жахаючі...

Де-ж небо, лагідне, сумирне небо з тихими зорями, що мигтять як чисті, прозорі дитячі оченята?..

І звідки ті страшні хвилі, рев, стогін?..

Ось поезія Щевченка, тиха, ласкава, ніжна, як сама Вкраїна, повна безмежної любови до краю, до людей найпаче до пригноблених і ображених, повна всепрощення, побожности й ніжні, ласкаві, живі слова образи й її, багато слів...

Але раптом... шалений гнів, прокляття, жорстокість, стихійні, нестримні...

Звідки?.. як змогли зринути вони в чистім, дитячім, незлобивім серці геніального поета?..

А потім—туга й стогін самотности, коли фактично її не було (?)?..

А проте, я знаю, я догадуюсь, звідки в нього те почування самотности,—каже референт, лишивши без відповіді попередні питання,—коли я переглянув українські народні пісні, то й там знайшов ті самі слова, що трапляються в поезіях Шевченка, багато слів...

Поезія Шевченка,—як ті пісні, й ті пісні,—як поезія Шевченка.

Відповідає на питання референта д. Закржевський, і мимохідь плямує сучасний напрям російської літератури, взиваючи її ганьбою сучасних письменників і недостойною болячкою того народу, на тілі якого вона витворюється.

Дніпро не може не здіймати страшних хвиль, не може не яритись, не стогнати, коли реве буревій.

Сучасним письменникам треба вчитись творити у геніального Шевченка, треба черпати з його великого серця й бажання любови, й бажання правди чистої й правди-мети, а не ставати осторонь од виру життя, бабраючись у багні власних переживаннів.

Шевченко—душа народа, ніжна в любові, страшна в гніві.

Д. Стешенко в палкій промові зазначає, що референт тому не здолав відповісти сам собі на де-які свої питання, не здолав обхопити з усіх боків і перемогти свою тему, не здолав утворити суцільний образ велетня українського слова, що знехтував соціяльний бік поезії Шевченка, знехтував багато даних його біографії та елементи історичности в його творах, і це тоді, коли Шевченко був у вищій мірі поет-громадянин, співець минулого й сучасного йому.

І протест референта супроти такого розгляду поезії Шевченка, здався якимсь чудним і малопереконуючим, бо не можна, справді, збагнути творчости генія „внѣ времени и пространства“ навіть „иностранцамъ“, до яких прилучив себе д. К. Чуковський.

Скептик.

ПО УКРАЇНІ.

у КИЇВІ.

— **В українському клубі.** Сьогодня, 18 апріля, на черговій літературній вечірці відбудеться реферат д-ія М. А. Шумицького на тему: „Український архитектурний стиль у минулому й сучасному“.

Зміст: Походження українського архитектурного стилю (короткий нарис)—Позичені риси.—Церкви, яко найстаріші пам'ятники українського будівництва.—Самобутність арх. форм в українській архитектурі.—Українська архитектура за наших часів.

Під час лекції будуть демонструватись малюнки чарівного ліхтаря.

Початок рівно о 8 год. веч.

— **Літературна справа.** Сьогодня в київському окружному суді розбірається справа редактора „Ради“ д. Яновського, обвинуваченого за передрук в газеті данних з акту обвинувачення по справі про вбивство учнями уманської хліборобської школи Радолицького. Справа про вбивство Радолицького, як виявилось, розбиралась при зачинених дверіх.

— **День „білої квітки“.** Київське т-во боротьби з сухотами клопоталось перед чернігівським губернатором про дозвіл збірати жертви в день „білої квітки“ на Слободках. Прохання цього не задовольнено. П. київський губернатор не дозволив збірати жертви на Шулявці, Деміївці і в Святошині.

— В Київі тяжко занедужав член Д. Ради С. С. Сирочинський. Його положено в лікарню бр. Маковських.

— **Ювілей Бендерського полку.** 3 мая 132 Бендерський пішій полк святкує свій столітній ювілей.

— **На почті.** Головне управління почт і телеграфів повідомило начальника київської почтової округи, щоб од періодичних видань взято було списки екземплярів часопису по місцевостям, а инакше таких видань не приймати на почту.

— **„Коммерческая“ улица.** З номера 54 по Бібіковському бульвару на Фундуклеївську улицю проводиться нова улиця „Коммерческая“. На цій улиці стоятимуть нові будинки комерційного інститута.

— **Призначення.** Пом. нач. експлоатаційного отділу п.-з. залізниць Г. А. Невежіна наставлено начальником служби руху московсько-казанської залізниці.

— **Проти репресій.** Інженер Б. А. Бутенко, який недавно заступив посаду нач. служби руху на п.-з. залізницях, об'їхав колії залізниці, щоб ознайомитись з діяльністю лінейних агентів. Він звернув увагу на пригніченість служащих, починаючи од стрілочників, і кінчаючи начальниками станцій. Між иншим, Б. А. Бутенко надав особливого значіння одкритому і, як він каже, справедливому обуренню більшости агентів з приводу тяжких дісціплінарних кар за всякі недогляди по службі. Д-й Бутенко поставився негативно до шаблонної сістеми його попередників Н. С. Макарова і С. А. Печковського, яка незабаром має бути змінена.

— **Третій огляд залізниць.** Сьогодня виїздить з Київа комісія під предсідательством В. П. Шміта для третього весіннього огляду колій і будинків п.-з. залізниці.

— **Виставка собак.** Київське товариство правильної охоти улаштовує з 19 по 23 апріля виставку собак і охотницького приладдя. Експертами закликано спеціалістів з Москви і инших городів. Міститиметься виставка в бувшому помешканні клуба націоналістів.

— **В політехнікумі.** На останньому засіданні ради професорів київського політехнікума вирішено занести київську художню школу в список шкіл, з яких учні, по скінченню курса, мають право держать конкурс в київський політехнікум. Цей список учора рада професорів послала міністрові торгу і промисловости на затвердження з особливою запискою про художню школу.

— **Затвердження обовязкових постанов.** П. київський губернатор затвердив обовязкову постанову черкаської городської думи про забезпечення нормального спочивку служащих в торговельно-промислових підприємствах.

— **„Сусликовий жировий ефір.“** Г. Горобченка, який продавав „сусликовий жировий ефір“, що ніби то вилічує од усіх хвороб, поліція потягла до суду за мошенство. Справа розбиралась у мирового судді 6-го уч. гор. Київа. На суді вияснилось, що Горобченка судили вже за це саме в Казані, де його виправдано. Брошюри, які він роздавав, рекламуючи свій винахід, друкувались з дозволу поліції.

Мировий суддя виправдав Горобченка по обвинуваченню за мошенство, але признав його винуватим за роздачу брошюр і оштафував на 100 карб.

— **З'їзд страхових агентів.** Позавчора скінчився з'їзд страхових агентів, який скликала київська губерньска земська управа. Предсідателем увесь час був член управи Логвіновський, завідуючий протипожарними справами. На з'їзді з приводу обовязкового страхування вироблено багато усяких інструкцій про переоцінку і розглянуто силу инших спеціальних питань. З приводу добровольного страхування з'їзд визнав потрібним як мога його упростити; крім того, висловлювалось бажання, щоб взагалі вживати усяких заходів як мога осторожніше і не руйнувати помітно корінних постанов, бо це значно впливає на селян. Що до зміни всяких правил счотоводства та дрібних інструкцій, то все це вирішено передати в особливу постійну комісію. З приводу питання про можливість согласування діяльности пожарних і страхових агентів постановлено, що вся пожарна діяльність повинна лежати на страхових агентах, що ж до пожарних інструкторів, то до їх повинно належати тільки виконання всяких спеціяльних доручень і техничних робот. Як засоб боротьби з пожежами, докладчик Ю. Говорун радив завести поміж сельською молоддю гімнастично-протипожарні товариства, члени цих товариств мають своїм обовязком приймати діяльну участь в тушінні пожеж; на це з'їзд згодився і вирішив зробити спробу.

— **Арешти.** „Києвл.“ повідомляє, що з 17 арештованих 12 апріля за організацію забастовок— Г. Браїловського, А. Шопіна і І. Липського переведено в тюрьму. Решта сидить по участках. Після 12 апріля арештовано ще одного еврея, який агітував за забастовку серед населення Байкової гори.

— **Душогубство.** В с. Бобриці, київського повіту, убито селянина М. Малого. Арештовано трьох селян: А. Шевченка, І. Авраменка й Я. Гончаренка.

— **Нещастя.** На ст. Сарни п.-з. залізниць, жінка залізничого служащого М. К. Павловська хотіла пройти поміж вагонами товарного поїзда, що стояв на станції. Поїзд рушив, і Павловській одрізано обідві ноги.

— **З Київщини Крадіжка.** Недавно в селі Сегидонцях, звенигородського повіту, злодій обікрав церкву: він забрав чашу, діскос, лжицю і коло 3-х карб. грошей. Злодій в суботу після вечерні заліз на хори і, коли всі вийшли з церкви, забрав що попалося в руки, і втік через паламарню. На другий день злодія зловили в містечку Вільшані і одвели в звенигородську тюрьму. Злодій-селянин села Воронівки, 18 років, бувший шахтярь. Поліція арештувала його жінку та товариша, який помагав продавати крадені речі.

— **Товариство.** В Тальному, уманського повіту, єсть кредітове товариство. За 4 роки свого істнування воно дуже поширило свою діяльність. При заснуванні товариство позичило в Державному Банкові 2 тисячі карбованців, тепер же товариство має власного капиталу до 20 тис. карб. Товариство має 200 членів з необмеженою відповідальністю і з сумою одкритого їм кредиту на 239,315 карб. За 1911 рік товариство мало чистого прибутку 4,670 карб. 64 коп.

Недавно одбулися збори товариства, на яких постановили: 1) збудувати магазини для ссипки хліба на 125,000 пуд., 2) клопотатися про позичку в Державного Банка 100 тис. карб. для видачі членам під заставу

хліба, 3) видати насіння для ярових посівів на 6000 карб., 4) купувати лісні ділянки із казенних дач. т. инш.

Товариство клопочеться тепер про одкриття при двохкласовій місцевій школі 6-ої групи, деб учні знайомились з основами кооперації. На будинок для цієї 6-ої групи асігновано 500 карб.

З Волині. Дорожнеча. В городі Дубно ціни на кватирі дуже високі. Так, за кватирю 2—3 комнати в центрі города приходиться платить од 250 карб. до 300, а за 3—4 верстн од центра карб. 200—220. Дорогі кватирі стали через те, що в городі стоїть аж 4 полки і всі офицери—на приватних кватирях. Крім того, в Дубно есть дві гімназії. Кватирі зовсім непридатні до життя бо вохкі і оточені навколо болотами.

З Поділля. Лікарня. Незабаром в містечку Немирові одкривають земську лікарню.

Пожежі. На протязі першої половини февраля місяця п. р. на Поділлі була 21 пожежа. Втрати од пожежи на 14,000 карб.

Ремісники. Число ремісників на Поділлі з кожним роком більшає. Тепер їх есть коло 105 тисяч—чоловіків та жинок. Найбільш ремісників тих, що вироблюють господарські речі—60,000 душ. Найбільш ремісників в брацлавському повіті, каменецькому та проскурівському, найменш—в ямпольському та ольгопольському повітах. Мало не 80 проц. ремісників-подолян роблять на місцях, а останні йдуть на заробітки в сусідні губернії.

Товариство. В селі Пикові, вінницького повіту, селяне заснували сельсько-господарське товариство.

Душогубство. В містечку Волковинцях недавно сталось душогубство—убито матір і двох її синів. Душогубство сталось так: В хаті В-го ночувала компаннія. Один з убитих сказав, що у нього есть багато грошей. П'яні парубки домагались од господарів хати грошей. Ті не давали. Тоді вони почали мучити матір і двох синів—порізали на шматки і зникли. Поліція злочинців арештувала і посадила в тюрму. Гадають, що заарештовані злочинці видадуть і инших розбишак, яких порозводилось багато і в сусідніх селах.

З Чернігівщини. Крамниця. В с. Комарівці, борзенського повіту, в потребительській крамниці до останнього часу сидільщика наймали по 15 карб. у місяць, а тепер він служить на процент. Членів душ 50. Чистого прибутку, за 1911 рік. 300 карб. Справа стоїть гарно.

З Полтавщини. Суд. У Гадячі виїздна сесія полтавського окружного суду розбірала діло про розбійницький напад 5 декабря 1909 року на кватирю винокура Прево в селі Берестівці. Під час нападу розбійники тяжко поранили Прево і пограбували 3000 карб. Обвинувачували братів Мовчанів та Дроля, але виявилося, що вони невинні. Всих підсудних, які просиділи в тюрмі більше року, виправдали.

Губернаторська література. Предсідатель Полтавської губернської земської управи одержав пораду од тамбовського віце губернатора, щоб земство купило твори тамбовського губернатора Муратова: „Объ отечественной войнѣ". Віце-губернатор повідомляє, що „сочиненія эти получили повсемѣстно въ Тамбовѣ одобреніе и распространеніе".

Товариства. В містечку Шишаках, та при ст. Комишно, Миргородського повіту, одкрито сельсько-господарські товариства.

З Катеринославщини. Кар'єра сищика Гусака. По наказу судового слідчого знов арештували і посадили в тюрму бувшого пристава катеринославської сисної поліції, Гусака. Гусак—син селянина с. Павлівки, Олександр. повіту. На зріст та силу він дуже здоровий. Після салдатів він став служить у циркові борцем і роз'їзжав по всіх городах. В 1904 році, коли почалась війна з японцями, Гусак пішов в стражники, щоб не забрали знов в салдати. Він сподобався справникові і той зробив його своїм тілохранителем, а місяців через 10 Гусак одержав посаду врядника. Почався 1905 рік і Гусак так прославився „поддерживаніемъ порядка" на Хортиці, що в 1907 році йому начальство дало посаду пристава земської сисної поліції. Прослужив він на цій посаді до 1911 року. Перше шахрайство Гусака—за яке він попавсь—хабарь, якого він взяв од Горяїнової, що торгувала малолітніми простітутками, а потім одно за другим почали викриваться, його шахрайства і в-кінці Гусак попав в тюрму.

Канада.

(Од власного кореспондента).

Українське населення Канади. По останньому перепису населення Канади складалось з $7^1/_2$ милійонів душ. На одну квадратову милю англійську приходиться 2 душі. Українців є в Канаді 200,000 душ. По окремих провінціях перше місце по числу українців займає Манітоба (58 т.), Саскачеван (54 т.), Альберта (45 т.), Онтарио (10 т.), Британська Колумбія (10 т.), Квебек (5 т.) на инші провінції припадає 18 т. душ українців. Серед народностей, що заселяють Канаду, українці займають четверте місце. Перше місце належиться англійському елементу, далі йдуть французи і німці, а за ними українці. Переселенська хвиля до Канади не зменшується. В протягу 1911 р. приїхало до Канади 350,000 нових переселенців, більше на 40.000, як в році 1910. Цього року імміграція до Канади прибірає ще більші розміри. Що дня приїздить туди понад 2000 душ. В цім році дуже багато приїздить до Канади галицьких українців.

Коли зважити, що українці дають найбільший природній приріст серед населення Канади; що еміграція до Канади українців з Австро-Угорщини є ще досить сильна, а останніми роками чим-раз збільшується також еміграція з Російської України; що український елемент в Канаді до певної міри концентрується в певних провінціях—то можемо без помилки припустити, що в недалекій будучині українці в Канаді, або хоч в окремих провінціях, стануть поважним чинником в життю краю і зможуть виборoти собі необхідні умови для своєрідного національного розвою.

Семен Івахненко.

† 12 квітня 1912 р.

14 квітня ц. р. в Харькові, на Кирило-Мефодієвському кладовищі поховали сельського учителя Семена Івахненка, молоду людину, 23 років. Це був син селянина з хут. Межівки, харьк. пов.; учився він в Вовчанській учительській семинарії, а тоді учителював в с. Липцях, харьк. пов. і в м. Ічні на Чернігівщині. Недавні визвольні часи застали Івахненка на шкільній лаві, коли він готувався на учителя. Гуртки, промови, мрії про долю народу і працю на його користь не минули йому марно. Івахненко і сам захоплювався ними й на инших впливав. Це було звичайне молоде бадьоре завзяття, що иншим часом поверталося на пустощі, а тепер самим впливом подій оберталося в инший бік: молоді хлопці, здебільшого діти селян, цікавилися долею рідного сельського люду і поривалися працювати для його визволення з темноти.

Школярі любили Івахненка за тиху, ласкаву вдачу, за уважне, сердешне до них відношення; товариші поважали його за любов до рідного краю й народу.

Перенісшись до Ічні, Івахненко стрів там скілька учителів-українців, та бачив їх роспудженими й заляканими. Вони нахилялися серцем до рідної справи й рідного слова, та боялися виявляти ті свої нахили й по українські часописи, напр., їздили до Київа. Івахненко почав, як і в Липцях, передплачувати українські часописи на себе самого, в Ічню. Через те його швидко вславили „мазепинцем" і так атестували його попечителеві Зілову. Тим часом Івахненко дбав, щоб збити в Ічні якийсь культурний осередочок, бо там ожили-б надії й на якусь культурну працю для рідного краю. В „Раді" згадувалося вже, як подано було прохання про влаштування в Ічні книгозбірні та як сумно скінчилася та справа. Прохання не було задоволено, а учителі, що підписали його, потерпіли більші чи менші кари. По загаду попечителя Зілова Івахненка перенесено до московського пос. Клинці, одібрано підписку, що він не передплачуватиме вже українських часописів й наказано нікому про це не оповідати. Це було цієї зими, зараз після різдвяних свят. Неприємна подія не мала великого безпосереднього впливу на стан здоровля Івахненка, але затурбований нею він забув якось про свою давню хворобу—саркому і це прискорило його смерть. Коли він опинився в харьківській земській лікарні, то вже було запізно рятуватися й... оце його не стало на світі... усього 23 років молодого віку....

Івахненко не був помітною людиною; він не визначався особливим талантом і долею. Але... не все великі люде роблять події, не все вони повертають колесо історії, часом і дрібна, щира, що-денна праця корисно одбивається і на ближчому околі і на тій справі, до якої людину приставлено, а надто, коли це справа виховування дітей народу! І не дарма школярі згадують Івахненка теплим словом та приязню, хоч учителювати йому довелось не повних чотири роки.

Пером тобі, товаришу, земля скажем і ми з уклоном щирим.

Д. Пісочинець.

P. S. Замісць вінка на домовину товариша учителі українці посилають 15 карб. видавництву „Український Учитель".

Бавовняник на Україні.

Спроби над розведенням бавовняника на Україні, розпочаті департаментом хліборобства в 1909 р., показали, що в більш південних місцевостях нашого краю бавовняник може вистигати й давати добрий урожай. Найкращі райони для культури бавовняника—це південні частини Херсонщини й Катеринославщини, дніпровський повіт і ввесь Крим у Таврії, Кубань і Терщина на Північнім Кавказі то-що. У цих районах під культуру бавовняника могло б піти до 5 милійонів десятин землі.

Спроби департамента хліборобства ведуться вже на протязі трьох років. Цього літа департамент має поставити свої спроби трохи ширше. Бавовняником буде засіяно коло 50 десятин землі. За пробними участками доглядатимуть не власники землі, а особливі інструктори. Кожен інструктор матиме під своїм доглядом од 4 до 5 плантацій, розкиданих на обширі 50—60 верст, при розмірі кожної плантації в 1—4 десятини, причім інструктор житиме на одній з своїх плантацій, по змові в осередку свого району. Інструктори матимуть кожен по 1 сіялці, по 2 кінних пропашника й по одному ручному десятипильному джину. На організацію сьогорішніх спроб над культурою бавовняника на Україні департамент призначив 9.250 карб.

Хто з наших сельських господарів схотів би на власну руч засіяти участок землі бавовняником, той може звернутись до директора одеського пробного поля, Г. В. Ротмистрова за насінням і докладнішими поясненнями.

З сучасних настроїв.

Холодне „ви" й сердечне „ти".

„Ленські шахтарі вимагали чемного поводження".

„В полтавській тюрьмі звелено служащим казати „ви" надзиратеві Степанові Парасунькові за чвертьвікову його службу".

З газет.

Десь шахтарі,
Як бунтарі,
Хазяїв дуже стурбували:
Їм супроти,
Сердечне „ти"
На „ви" змінити вимагали,
І, як один,—
Нехай їм хрін!—
Робити в шахтах перестали.
—„Ну, що-ж, нехай,—
Сказав глитай,—
Але це хамство і невдячність!
Їм потурать
І „ви" казать—
Велика буде необачність...
Е, ні, шкода!
Нехай вода
Затопить наші всі копальні,
А для мужви,
То вже не „ви",
А знайдем способи нагальні.
Ми їм у-мить
Одіб'єм хіть
До гречности й самошаноби...
Які чорти!..
Їм зараз „ти",
А завтра й все не до вподоби.
Як з голови.
Ми виб'єм „ви",
Твердого враз позбавим ґрунту:
По мові цій
Прийде спокій,
Не буде більш вимог та бунту;
Тоді вже ми
Дамо сами
Свою їм ласку, гречність, дружбу.
Щоб „ви" дістать,
То треба мать
Принаймні четверть-вікову службу.
Ось прецедент:
В Полтаві „мент"
Чверть віку вчивсь у зуби тикать,
То й не дарма
Уся тюрма
Тепер повинна йому викать,
Той „мент" робив
І заслужив,
І всякий знає що і за що.
А то—диви!
Взивай на „ви"
Хто зна, за що, якесь ледащо!"...

Шершень.

За кордоном.

Єзуїти в Баварії.

Берлинський рейхстаг почав обворювати інтерпеляцію з приводу льгот єзуїтам в Баварії. Націонал-ліберал Юнк, обмірковуючи запитання, характеризує некорисну діяльність єзуїтів і закликає уряд відповісти, яких заходів вжив він, щоб не поширювалась небезпешна пропаганда єзуїтів в Баварії, бо їхні привілеї порушують постанови рейхстагу.

Баварський міністр відповів, що він був дозволив єзуїтам виконувать церковні треби, але тепер, коли ця справа викликає незадоволення в рейхстагові, баварський уряд згожується скасувати свій дозвіл і внести питання на обмірковування спільної ради.

Оратори центра палко обороняють єзуїтів і настоюють на тому, щоб права єзуїтам було дано, бо вони далеко безпешніші за соціал-демократів.

Воля преси в Еспанії.

З того часу, як „радикальний демократ" Каналехас став на чолі еспанського міністерства, жорстокі присуди по літературних справах бувають в Еспанії майже що-дня.

В свій час Каналехас також належав до журналістики. Він навіть заснував велику вечірню газету „Heraldo del Madrid" і, вже зробившись премєром, не раз заявляв про свою глибоку пошану до вільного слова преси і її представників. Більшість співробітників Каналехасової газети з того часу, як він зробився міністром, одержали гарні посади: один став міністром громадської праці, другий став директором міністерства хліборобства, третій став секретарем Каналехаса і т. д. За те опозиційні газети винесли на своїх плечах всю вагу істнуючих в Еспанії законів. Так, наприклад, художника Сагрісту засуджено було на 10 років каторги, співробітника соціалистичної газети, Мелія, на 8 років каторги. За статтю проти єпископа Бальма журналіста Фернандица засуджено на $3^1/_2$ роки арештанських рот.

Тепер еспанське громадянство дуже обурене карами на журналистів і з приводу упоряджаються мітінги протесту.

Археологична знахідка.

В Єгипті недавно знайдено дуже коштовний папірус, на якому списано текст з книги пророка Іони і всі посланія Апостолів. Рукопис, очевидно, дуже стародавній, бо текст написано без усяких заставок і прикрас, як це було в моді в пізніші часи. Мова—верхнє єгипетське наріччя. Переклад, очевидно, зроблено з грецької мови, бо по де-яких місцевостях, де перекладчик не знаходив підходящих слів, він лишав грецькі слова, або робив пропуски.

Дрібнички.

В Петербурзі на фотографичній виставці великий успіх мають фотографії, зроблені з підроблених документів, що грали велику ролю у відомому процесі „Дашнакцутюн".

Всі з надзвичайною цікавістю товпляться коло фотографій і дивуються не аби-яким хистом, з яким Лижін і подібні йому підробляли чужі підписи.

Кажуть, що як би не нещасна пригода, що штовхнула Лижіна на дорогу слідчого, він міг би бути великим майстром в штуці.

Такого твору, як оті підробки, історія ще не знає.

Які таланти марно гинуть!

* * *

Одна київська газета, що вмістила дуже дотепний фельєтон про географічну лекцію Сазонова, на жаль нічого з тієї лекції не навчилася.

Так, в № 105 вона всім своїм читачам оповістила, що місто Софія в Німеччині, а не в Болгарії.

Скажіть після цього, що лекція міністра закордонних справ не могла б принести користи!

* * *

„Тайновѣдъ" в „Гражданинѣ" оповідає про ширення націоналізму при помочі відомої співачки Вяльцевої.

Міністр доріг Рухлов ніби то розіслав залізним дорогам циркуляр з наказом возити Вяльцеву по Росії в вагон-салоні з платою по 20 карб. за добу, замісць звичайної 450 карб.

Міністр вважає, що співи Вяльцевої сприяють ширеню націоналізму.

Пані Вяльцева переважно співає циганські пісні, отже инородчеські і ми глибоко ображені таким инородчеським способом ширення патріотизму, тим більше, що ріжницю між 450 і 20 карб. пані Вяльцева виплачує инородчеськими згуками.

„Милліоны" націоналистів рішуче мусять запротестувати.

Д. „Тайновѣдъ" додає, що Пурішкевич—щось на зразок Вяльцевої: без кінця випускає з себе якісь згуки. Чи не слід було б і Пурішкевичові зробити на вагона-салона таку ж знижку, як і Вяльцевій?

Пурішкевич і згуки! Чи не за надто?!

— Для ширення патріотизму Пурішкевичові слід не тільки вагон-салон дати, а й чайну с. р. н.—салон, коли це тільки можливо.

Зірка..

Останні вісти.

(З газет та по телеграфу).

Відгуки денських подій.

ПЕТЕРБУРГ. Вночі проти 16 апріля на Петербурзькій стороні багатьох потрушено. Арештовано коло 40 душ. Забрато прокламації, випущені з приводу ленських подій.

„Веч. Время" повідомляє, що вночі, підчас трусу, знайдено летючу друкарню соц.-революціонерів. При їй було 7 душ. Двоє втекло.

У арештованих студентів буде одібрано матрікули. Їх покарають адміністративно. По вищих школах швидко заповнювались підписами листки з протестом проти арештів.

Потрушено комітет, який завідував студентською столовою. Столову закрито за безпатентний продаж пива і за найдені в їй прокламації.

Вранці 16 апріля на всі фабричні передмістя і до вищих шкіл послано було збільшені наряди поліції. На деяких заводах були спроби впорядить гражданські панахиди, але цього не допущено. Роскидано прокламації з гострим протестом з приводу арештів і заборони гражданських панахид. Ввечері на путиловському заводі зібрався мітінг, на який прибуло 2.000 робітників. Принято резолюцію протеста проти арештів. Резолюцію передано в с.-д. фракцію.

Надійшли телеграми про труси й арешти з Нижнього-Новгорода, Варшави, Петрокова, Катеринослава й Одеси.

В Петербурзі забастували робітники на механичному заводі Февікса Піммеля, автомобільному заводі Пузирева, завода Лангензіппена, Айзенштейна, Екваля і Розенкранца і инш. Вимагається, між иншим, щоб увільнено було арештованих.

В Катеринославі, протестуючи проти ленських подій, оповістили одноденну забастовку робітники гвоздільного завода Гантке і тютюнової фабрики Джігіта. В Одесі забастували робітники мебельних майстерень.

БОДАЙБО. Забастовка на копальнях не припинилась. Не роблять всі робітники, виключаючи невелике число безробітних, нанятих в Бодайбо. Арешти робітничих делегатів не стихають. 15 апріля в Бодайбо екстренним поїздом приїздив ротмистр Трещенков. Він оглянув тюрму, щоб вияснити, як розширити її для того, щоб розмістити всих арештованих.

Вияснюється, що натовп ішов з однією думкою—перебалакать з прокурором, щоб було випущено арештованих. Ніякого дрючя, ніякого каміння в робітників не було. Це підтвержує багато свідків події. Забастовка увесь час ішла на економичному грунті. Ні до, ні після розстрілу робітники не мали й думки руйнувати шахт. Боячись провокації, вони сами посилали патрулі і обходи для охорони шахт. Делегатів вибрано було з поради самої ж адміністрації, а потім їх арештували, як членів забастовочного комітету.

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. З Нижнього-Новгорода повідомляють: Городська дума, для одначення ювілейних свят, постановила вдруге клопотатись про одкриття політехнікума і асігнувала 500,000 карб. на міст через Оку.

З Томська: В редакцію „Сибирской Жизни" прийшов студент-академист Голубов з товаришами для пояснень з приводу замітки в газеті про права академистів. Незадоволений поясненнями, Голубев побив співробітника Бейлина.

В Петербурзі пішла чутка, що Акімов виходить в одставку і що його місце заступить Щегловітов.

МОСКВА. Губерське по справам про товариства й спілки присутствіє зареґіструвало статут наукового інститута. Інститут цей мають впорядити Мануїлов і инші увільнені професори.

Не зареґістровано толстовського т-ва.

ЗА КОРДОНОМ.

ПЕТЕРБУРГ. З Парижа повідомляють: в Епіне-Сюр-Сен упав з аероплана авіатор Ведрін і пробив собі голову. На те, що він виживе, надії мало.

З Костянтинополя: Порта твердо рішила не одкривать Дарданел, поки італійські судна крейсіруватимуть в Егейському морі.

З Сімли: в Лхасі йде бій тибетців з китайцями. З обох боків сила вбитих і поранених. Горить багато домів.

Бібліографія.

М. Л. Кропивницький. *По Щучому велінню. Казка за-для дітей, у 3-х діях. Полтава. 1912. Стор. 34. Ціна 20 коп.*

Особисто ми ставимося до дитячого театру цілком негативно. Декламацію добірних поезій на дитячих святах можна вважати річчу користною й бажаною, бо дотепна підготовка до неї й саме декламування розвиває в дітях естетичний смак, допомагає зрозумінню поезії, викликає гарні почуття, навчає красно й виразно читати й промовляти, привчає до видержки й до чуття міри в передаванні ріжноманітних відтінків почуття, що вклав поет у свій твір. Що до дитячих спектаклів, то, крім звичайних заздрости й ворожнечі, а також чванливости й небажаного розвитку хворобливого самолюбства, впорядкування їх, а надто там, де спектаклями захоплюються, страшенно кепсько одбивається на дитячій нервовій сістемі і взагалі на здоров'ї: думки, безсонні ночі, страх перед „проваломъ", підготовка, завчання ролей, репетіції й т. инш. якимсь вихорем вдираються в дитяче життя й учення, що потрібують спокою й рівноваги й помітно знесилюють утлий дитячий організм. Яскраво здолає уявити собі це той, хто брав, напр., участь у аматорських виставах.

Отже, коли прихильникам дитячого театру, що наших думок не поділяють, вважаючи їх помилковими, заманеться часом „розважити" малечу впорядкуванням спектаклю, то ні в якім разі не слід їм зупиняти свій вибір на дитячих пьєсах славетного батька українського театру. Нам уже доводилося висловити свою думку про „Івасика-Телесика", де лицедії виспівують хвалебні пісні горілці. Пьєска „По щучому велінню", яка оце допіру вийшла з друку, має ті самі хиби, що й перша: брак поетичности, вульгарність тону й вислову, фігурування тієї ж таки горілки, недотепність жартів (сцена Хоми з королівною) роблять казку цілком непридатною до дитячого театру; а такі сцени, як Хомин примус над батьком та матіркою садити гопака навприсядки „по щучому велінню, по мойому хотінню", і в дорослої людини викликають огиду; що ж до дітей, то всякий чулий педагог, побачивши таке дитяче „представленіе", за голову схопиться од обурення. „Мораль" казки—перемога добра над злом—переводиться таким чином на нівець. І виходить, що можна бути добрим драматургом для дорослих і писати погані пьєси для дітей, бо мірка дорослих не приходиться до дитячої душі, і, щоб написати гарну пьєсу для дитячого театру, треба, крім хисту драматурга, ще й педагогичне чуття й знання дитячої психології.

Педагог.

Реферат К. І. Чуковського про Т. Шевченка.

У понеділок (16—IV) в залі „Общественнаго собранія" відомий російський критик К. І. Чуковський прочитав цікавий реферат про творчість Т. Шевченка, як поета.

Підкресливши основні риси української мови, як одної з наймузикальніших мов у світі, референт перейшов до головних настроїв поета під час його творчости.

Молитвений екстаз проходить через всю творчість Шевченка, у нього молитва є потребою і в своїх молитвах, як і взагалі у всій своїй твор-

чости Шевченко—геній. Ні один поет у світі не перекладав так псальм, як Шевченко. Він—геній молитви.

Але не дурно Шевченко—внук гайдамаки—завважає референт.

І ми бачимо в поезіях Тараса безконечну жагу крови і помсти.

Шевченко не любив „размышленій у параднаго подъѣзда", він просто, гучно кликав до помсти. Медуза була в творчости Шевченка і ця Медуза часто-густо була його Музою. В гніві Шевченко говорить, як пророк—в смиреній, він все прощає.

До молитовности і гніву в творах Шевченка прилучається і покинутість. Герої Шевченка покинуті, або бояться бути покинутими. Покинутий і Шевченко: і цей мотив червоною ниткою проходить крізь всі його твори. Всі свої висновки референт підтвержує цілими низками прикладів з творів Шевченка. Приклади ці читає добродій Чуковський українською мовою з експресією і доброю вимовою.

В кінці свого реферату автор ставить питання: чого ми в творах Шевченка не бачимо ні Брюлова, ні Академії Штуки, ні Юргенса, ні Полевого, взагалі тих, з ким Шевченко провів досить велику частину свого життя? І відповідає, що їх не могло бути у творах Шевченка, бо Ш. був поет народній і в творчім екстазі жив не своїм внутрішнім життям, а почуттям того занедбаного, покинутого, покривдженого народу, з котрого він вийшов. Шевченко—національний народній поет і в цім його сила. Порівняти Шевченка можна хіба з шотландським поетом Бернсом.

Такий в загальних рисах зміст тепло і любовно прочитаного реферату К. І. Чуковського.

В дебатах, які виникли з приводу реферату, приняли участь д.д. Закржевський, Стешенко і Гольдберг.

Д-ій Закржевський, признаючи всі риси творчости Шевченка, приведені референтом, зупиняється на тій ролі, що відограв Шевченко в українській літературі і власне в тім, що референт цього не торкнувся, бачить хибу реферата. Українська література, не дивлячись на всі несприяючі умови, в котрих перебуває, має велику будучність, вона починає завойовувати собі відповідне місце у всесвітній літературі: твори де-яких українських письменників вже перекладені на французьку, англійську, німецьку, російську, чешську, польську, сербську, болгарську та инші славянські мови.

Д-ій Стешенко завважає, що реферат д. Чуковського справляє досить неневне враження: в одного і того ж поета референт спостерігає два протилежних почуття: молитовний настрій, ласки і гнів. Це явище, на думку д. Стешенка, референт не міг об'яснити через те, що відірвав Шевченка від соціального ґрунту.

Д-ій Гольдберг зупинився на оригінальних методах досліду творчости Шевченка добродієм Чуковським.

В своїм останнім слові референт більш-менш згодився з тими увагами, які зроблені були опонентами. Він не мав на думці розглядати всесторонне творчість Шевченка, він лиш хотів підкреслити *красу* його музи в ріжні моменти творчости і внести свою лепту в дослідах над талантом великого співця страстотерпця, що дала Україна штуці.

Авдіторія проводила рефента гучними оплесками. С. Г-нин.

Театр і музика.

— **Український театр.** Сьогодня в театрі д. Садовського йде п'єса Ів. Франка—„Украдене щастя".

— **Театр „Соловцовъ".** Сьогодня остання гастроль „Летучей мыши". Програма: Пролог, менует-гротеск, німецькі мейстер-зінгери, старовинний юмор, античні танці, Наполеон І (трілогія в ІІ частинах), танець негратянок, „Сапоги всмятку" (ілюстрація до оповідання А. Чехова); парад цінкових салдатиків і т. инш.

ДОПИСИ.

(*Од власних кореспондентів*).

СЕЛО ЛОПАТИНЩИНА (Янківка), васильківського повіту (на Київщині). *Висилка „порочних"*. 18 марта зібрався сход, приїхав мировий посередник і зложили приговора про висилку 34 чоловіка. Ця справа була взагалі одгуком всього життя нашого села за останні роки. Крадіжки, палійство зробились у нас річчю звичайною. Парубки тільки те й роблять в свято, що повпиваються та б'ються. Наше село вславилось в окрузі як розбишацьке та злодійське. Громада не знала, що робити з злодіями. Та й куди їй що-небудь робить, коли ніхто не втручається в громадські діла, а громадськими ділами як хотять, то так і заправляють глитаї. Виберуть старосту—то як не злодій, то хабарник, а чесного немає. Через те злодійство що далі, то все лучче розвивалось. Цієї осени особливо було багацько пожеж—по 4 по 5 на одну ніч. Так оце і порішили вислати палїїв. Але вислали не палїїв самих, а тільки дурників якихось. Бо палії-заправили остались і як вони всі громадою заправляли, то і постарались спровадить виконавців своїх доручень, щоб часом самим не прийшлося попастись, та щоб що-небудь зробить, аби засліпить громаді очі. І через те в число висланих попали зовсім безневинні, котрі стояли чимнебудь на дорозі глитаям. Але ще треба було спитать громаду, чи згодна вона на висилку цих 34 чоловік „порочних членів".

П. мировий посередник закликав до себе кожного чоловіка і питав його, чи згоден він на висилку цих 34 чоловіка? Той не знав, що говорити через те, що як би він питав поодиниці, кого він хоче, а кого ні. Звичайно, громаді треба було якось спекатись лиха, і вона згожувалась, щоб хоч цим задовольнить себе.

І через це кожен говорив, що згоден. Не згожувались тільки родичі то що. Після цього тих, що були дома, забрали. Сюди ще попало душ скільки тих, що сиділи по тюрмах. Висилали сьогорічних палїїв, а попали палії, що не були дома по $1^1/_2$—2 роки. Звичайне сельське самоправство глитаїв. Жінки та родичі висланих клопочуться, щоб повернути їх назад. Тільки невідомо, чи вдасться їм це —

СЕЛО БІЛОУСІВКА, гайсин. повіту (на Поділлі). *Кооперативний рух*. Кооперативний рух на Вкраїні взагалі, а в нас на Поділлі особливо, розвивається досить гарно. При чому треба зазначити той приємний факт, що при заснуванні всяких кооперативів найбільш жваву участь беруть самі селяне, бо налякана репресіями сельська інтелігенція тепер не так жваво береться за цю справу, як раніш, та й інтелігенція тепер пускається на село по „подбору". Таким чином, селяне бачучи, що надіятись особливо нема на кого, власними силами стараються поліпшити свій добробут.

Особливо на гарному грунті стоїть кооперативна справа в тому селі, де є хоч де-кілька душ більш розвинених, свідомих селян. Громада, як більш органично звязана з такими свідомими селянами, ніж з інтелігентами, швидче йде на зустріч порадам цих селян і уважніше слухає їх поради, бо селянин наш споконвічно звик недовірливо відноситись до „пана", звик бачити в ньому тільки ворога собі; кожна порада такого „пана", хоч би яка корисна для селянина не була, здебільшого рахується за шкодливу.

Тепер народ здається вже починає бачить користь від коопераціі і вже рідко почуєш прислів'я—„гуртове-чортове"; гуртується він в кооперативи, бо бачить в них єдиний рятунок від сельських павуків.

Не захотіла відставати від инших сел Поділля і наша Білоусівка, і оце перед Великоднем заснувалася в нас товариська крамниця. Участь в заснуванні крамниці брали не поодинокі люде, а більша частина громади. Зараз, в той же день в пайщики записалося багато селян, а тепер щодня кількість пайщиків все збільшується.

Чудово розуміючи, що тільки тоді справи крамниці будуть йти добре, коли не тільки буде багато пайщиків, а будуть коло справи чесні і енергійні люде, а також коли й крам буде дешевий і свіжий, селяне вибрали в правління чесних, свідомих і розвинених в кооперативних справах людей й одного з них уповноважили поїхати в Київ, щоб завести безпосередні зносини з торговельними фірмами. Перед Великоднем добродій цей був в Київі й такі зносини вже завів. Є думка використати цю крамницю й для культурної мети, а саме—завести при ній склад вишивок і місцевих кустарних виробів.

Цікаво зазначити відношення до відкриття крамниці місцевих крамарів. На кожному кроці вони перешкоджали заснуванню крамниці і нарешті дійшли до того що підмовили чоловіка, котрий наняв хату під крамницю і взяв був наперед за місяць гроші, щоб він не наймав хати і віддав завдаток назад, що той і зробив. Та селяне на такі капости крамарів не зважають і товариські крамниці по селах Поділля ростуть як гриби. Недавно оце засновано товариську крамницю в селі Паланці, гайсинського ж повіту; є думка завести таку ж крамницю і в селі Харпачці.

ХОРОЛ (на Полтавщині). *Місцеве життя*. В хорольській реальній школі і дівочій гімназії новий директор п. Чемолосов виробив такі правила, що бідні учні плачуть од них. Наприклад, гімназисткам можна виходити на вулицю до 6 годин і то тільки з матірью, або з старшою сестрою, чи з хазяйкою. Бувати у подруг або у кого з знайомих можна тільки з дозволу начальниці, котра видає одпускний білет. Де на кватирі де-кілько учениць, там назначається діжурна, яка кожен ранок докладує начальниці чи все благополучно. Кватирі, навіть тих, що живуть у батьків, провіряються і про все, що знайдуть не так, записують в журнал. Після 6 годин нікому з учнів обох шкіл не можна з'являтись на вулиці, стежить за цим доручено всьому учительському персоналові. Помітивши де учня, чи учениці, учитель біжить навперейми, записує, а на ранок кара. Здоровкаться на вулиці учням з гімназистками заборонено, за це—„строгій выговоръ". Коли бувають вечори реалістів з гімназистками, то тут начальство ще пильніше стежить за ними. Танцювати учням з ученицями дозволяється, але не більше п'яти хвилин. Після вечора реалістів замикають в кімнаті, поки гімназистки розійдуться по домівках. Ще один курйоз. Від реалистів вимагають, щоб вони не носили великого волосся; і от один учень, щоб не часто стригтись, взяв та й обголив собі голову, ні як не думаючи, що цим він переступить межу „правил". Це йому так не минуло: зоставили на вісім годин без обіду і „четверка по поведенію"!

Цей режим дуже подобався хорольському равину п. Мадієвському. В одну з субот він в сінагозі сказав промову, що тепер дуже розбещена молодь, а причиною цьому те, що дівчата гуляють разом з хлопцями. Щоб запобігти цьому лихові, він радив батькам, щоб не дозволяли дочкам зустрічатись з хлопцями і не тільки з ґоями, але й з еврейськими. Наслідки ції промови не заставили себе довго чекати. Єврейська молодь задумала влаштувати виставу. Підготовили п'єсу, призначили час вистави, але одній з артисток батько заборонив бувать на репетиції, бо там бувають хлопці. Довелось виставу одложить на далі.

Від станції Хорол, до города п'ять з половиною верст. Така далечінь дуже шкодить розвиткові города. Як земство так і город давно вже клопочуть перед міністерством, щоб проложили вітку до города. І от цими днями приїздив з Харькова інженер і робив досліди; так що в недалекому часі буде проложена до города вітка. Вокзал думають поставить проти парового млина Хлельницького на земській землі, де земство думає збудувати й елеватор.

Листування редакції.

Львів, д. А. Ільченкові. München Viktoriastr. 8—III A. Sk.

Нікополь—В тру. Ще треба доплатить вкупі з зміною адреси 2 р. 21 коп.

Справочний одділ.

Календарні відомості. Середа, 18-го апріля. Пр. Іоанна, св. Кузьми, свмч. Віктора, Авксентія, Зотика, мч Северина, Іоанна нового. Сх. сон. 4 г. 37 хв., зах. сон. 7 г. 18 хв.

Театр гор. пар. дому. „Украдене щастя".

Редактор В. Яновський.

Видавець Є. Чикаленко.

Оповістки.

Недостача грудн. молока краще всього поповняється коли годувати дітей мукою „АЛЬПИНА". Продається в аптеках і аптекарських магазинах.

Лікарі та Лікарні

ПРИТУЛОК ДЛЯ ПОРОДІЛЬ глушерка **М. І. Дмитрієвої-Лінчевської** Під догляд лік.-спец. Прийом породіль у всяку пору. Мар.-Благовіщенська 44.

Зуб на лікарня **Бр. ТЕТЕЛЬБАУМ,** Прорізна 24. Прийм. лікарі-спец. 9 год. р. до 9 г. в. Пломб. 50 к., вирив. зуб. без болю 1 р. Штучні зуби 1 р.

КВАТИРІ

Готель „Україна" віддає в найми КІМНАТИ по міс. і надобу, недорого Бульв.-Кудр., 34

ПРАЦЯ

Потрібен ДІРІЖЕР для україн. трупи під оруд. Селюка і Сочеванова. Адр.: м. Шостка, Черніг. губ. Селюку. 3-244-1

Шукаю УКРАЇНКУ для навчення двох дітей німецькій (або французській) і українській мовам. Звертатися в Новоросійськ, до Єлени Васил. Ерастової. 4-226-4

Шукаю посади дворн., або кучера, абож швейц. Святославська д. 2, спитать дворника.

ВСЯКІ

! НОВА КНИЖКА !

С. Ф. РУСОВОЇ.

„ОДНО СЛОВО ПРАВДИ ЗА ЄВРЕЇВ".

(Судові ритуальні еврейські справи). Ціна 6 коп.

Продається по всіх українських книгарнях Київа, Харькова, Одеси і Житомира. 5-241-2

Видавництво „УКРАЇНСЬКИЙ УЧИТЕЛЬ". Вийшла другим виданням

ГР. ШЕРСТЮК.

КОРОТКА УКРАЇНСЬКА ГРАМАТИКА

ДЛЯ ШКОЛИ.

Частина перша. Ц. 20 К.

Продається по всіх українських книгарнях. 3-240-2

Передплата на рік 1911—12.

„РІЛЛЯ" УКРАЇНСЬКИЙ ХЛІБОРОБСЬКИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ ЧАСОПИС.

ВИХОДИТЬ У КИЇВІ З ЛИСТОПАДА (НОЯБРЯ) 2 РАЗИ НА МІСЯЦЬ.

В Р. 1911—12 ПЕРЕДПЛАТНИКИ ОДЕРЖУТЬ:

24 №№ журналу з малюнками.

2 метелики-поради по хліборобству.

1 книжку по сельському-господарству видавництва „Рілля".

ЦІНА:

На рік 2 карб. На ½ року 1 карб. } з пересилкою.

Накладним платіжом на 20 коп дорожче.

Окреме число коштує 15 коп.

Гроші посилати на адресу: Київ, Тургенівська, 9. Редакція часопису „РІЛЛЯ".

„Рілля" виходить кожного 1-го і 15-го дня що-місяця книжками до $2^1/_2$ аркушів.

„Рілля" пише про хліборобство, скотарство, травосіяння, садівництво огородництво, шовківництво, птахівництво, про управу луків, пісків та инше.

„Рілля" має пасішницький відділ.

„Рілля" звертає увагу на кооперацію і має відділ „Гуртом".

„Рілля" містить багато малюнків.

„Рілля" друкує відомости про врожай подає ціни на хліб та торговельні відомости.

„Рілля" дурно дає поради хліборобам.

„Рілля" дурно містить оповістки передплатників.

„Рілля" має за перший рік золоту й срібну медалі.

„Рілля" заручилася співробітництвом багатьох агрономів та хліборобів і писатиме тільки про те, що потрібно і цікаво знати українському хліборобові.

Редактор-видавець А. Архипенко.

1-го січня 1912 року почала виходити єдина українська часопись на Слобідській Україні

„СНІП".

яка містить в собі статті в справах політичних та громадських; огляди критичні: з поля літератури та мистецтва; фельєтони, оповідання, вірші; галерею сучасних діячів; хроніку подій, дописи, ілюстрації то-що.

Виходить раз на тиждень. Умови передплати: на рік 3 руб., пів року 1 р. 75 коп., 3 місяці 1 руб., окреме число 5 коп. За кордон на рік 4 руб., пів-року 2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса: ХАРЬКІВ, Конторська, 21.

10 рік істнування. **1912.** 10 рік істнування.

Приймається передплата на щомісячник

„Ukrainische Rundschau"

(„Український Огляд".)

„U. R." виходить у Відні, в Австрії, на німецькій мові, і подає сістематичний огляд життя усього українського народу.

Плата за рік (з доставкою) для Росії 4 карб. (Можна частками, по 2 чи по 1 карб.) Окремі №№ 35 коп.

Передплата приймається в книгарні Літер.-Наук. Вістн.—Велика Володимирська 28.

Приймається передплата

на 1911—1912 шкільний рік

на український педагогичний журнал

„СВІТЛО"

другий рік видання.

Журнал призначається для сем'ї і школи і виходить раз на місяць (всього 9 книжок, кожна розм. од 5 до 6 аркушів) по такій програмі:

1) Статті що до теорії виховання і народньої освіти. 2) Ознайомлення з усякими питаннями виховання і практичне пристосування їх до шкільного й семейного життя. 3) Значіння художнього розвитку в справі виховання і освіти. 4) Сьогочасне становище народньої освіти, школи і народнього учительства на Україні. 5) Хроніка діяльности всяких просвітніх, педагогичних і наукових товариств. 6) Огляди педагогичних російських і закордонних журналів. 7) Твори красного письменства. 8) Бібліографія.

В журналі „Світло" за перший рік взяли участь своїми писаннями такі співробітники С. Бердяєв, С. Васильченко, С. Волох, П. Воронін, †Я. Гетьманчук, М. Грінченко Загірня), Дніпрова Чайка, Д. Дорошенко, С. Єфремов, Т. Згоральський, П. Капельгородський, Н. Кибальчич, В. Куц, Людомир П., З. Мірна, Ом. Мусієнко, Гр. Наш, М. Невада, К. Оберучев, Сергій Павленко, Л. Чулий, Д. Пісочинець, Провінціал, Я. Савченко, Гр. Сьогобочний, М. Рубакин, Ол. Русов, С. Русова, С. Сірополко, В. Спілка, Ів. Стешенко, Я. Стороженко, †А. Тесленко, П. Є. Т-ро, Ф. Тусін, Чепелянський, Я. Чепіга, С. Черкасенко, С. Шелухін, † Гр. Шерстюк, С. Шохор-Троцький, †Р. Якубовський.

Журнал „Світло" виходить з сентября.

Передплата на рік 4 карб. На пів року 2 карб. 50 коп.

За кордон 5 карб.

Передплата приймається в конторі „СВІТЛА", у Київі, В.-Володимирська 93

Передплачувати „Світло" можна ще у Київі: 1) в Українській книгарні, Безаківська 8 2) в книгарні Л.-Н. Вістника, В.-Володимирська 28. 3) в Крамниці „Час" Театральна 48, в Харькові, в Українській книгарні, Рибна 25, в Полтаві, в книгарні Г. Маркевича, ул. Котляревського, в Одесі: 1) в книгарні „Діло" Конна, 11, 2) в книгарні „Просвіта", Ніжинська 53.

Редактор-Видавець Л. ШЕРСТЮК.

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трохьсвятительська 5. Телеф. 1069